

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2025 / Vastaukset huomioihin

Khall 13.10.2026

Talous- ja hallintojohtaja Sari Nissilä

Tarkastuslautakunta on arviointikertomuksessaan arvioinut kaupungin ja sen eri toimialueiden toimintaa. Kaupunginvaltuusto on päättänyt 28.5.2026 § 40, että kaupunginhallitus hankkii toimialueiden vastaukset arviointikertomuksessa vuodelta 2025 esitettyihin huomioihin 30.10.2026 mennessä.

Seuraavassa on esitetty toimialueiden vastauksia tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa 2025 sinisissä laatikoissa esitettyihin huomioihin sekä kohdassa 4 esitettyihin keskeisimpiin havaintoihin ja kehittämissuosituksiin.

3.1 Toimintakertomuksen kehittäminen**Tilinpäätös/tarkastuskertomuksesta johtopäätöksiä kaipaavat nostot**

Pyhäjärven omavaraisuusaste on 30,5 %, joka merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta, kun omavaraisuusaste on pienempi kuin 50 %.

- *Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä.*
- *Alle 50 prosentin omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa huomattavaa velkarasitusta ja kertoo heikosta vakavaraisuudesta.*

Suhteellinen velkaisuusaste Pyhäjärvellä on 234,5 %.

- *Tunnusluku kuvaa, kuinka suuri osa kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Korkea suhteellinen velkaantuneisuus osoittaa merkittävää velkarasitusta ja heikkoa taloudellista liikkumavaraa.*
- *Suhteellinen velkaantuneisuusaste = $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$*
- *Hyvinvointialueuudistuksen myötä kuntien tulorahoitus pieneni merkittävästi, kun sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen rahoitusta siirrettiin valtiolle. Samalla kuntien aiemmin tekemät investoinnit ja niihin liittyvä lainakanta jäi kuitenkin kuntien vastuulle. Tämän vuoksi kuntien velkaantuneisuutta ja lainakannan tunnuslukuja tulee tarkastella myös uudessa toimintaympäristössä, jossa tulopohja on aiempaa selvästi pienempi.*

Kunnan (Kuntakonsernin) kertynyt alijäämä on -3.447.000 euroa.

- Kunnan 3,4 milj. euron kertynyt alijäämä osoittaa, että kunnan talouden vahvistaminen on edelleen keskeinen strateginen tavoite. Jatkossa vuosikatteen, tilikauden tuloksen, velkaantumisen sekä kunnan taloudellisen kehityksen tulee tukea alijäämän poistamista ja taseen vahvistamista.
- Pyhäjärven kaupungin tase sisältää poistoeron 4.176.834 €.
- Pyhäjärven kaupungin tase ei sisällä kumulatiivista alijäämää, koska kunnan katettavaa alijäämää määriteltäessä taseeseen merkityt poistoerot huomioidaan alijäämää pienentävinä erinä, koska ne ovat luonteeltaan tuloksenkäsittelyeriä.

Lainakanta 31.12.2025 on 40.801.989 euroa.**Lainakanta / asukas on 8.962 euroa.**

- Koko maan asukaskohtainen keskiarvoinen lainakanta kunnissa v. 2025 oli 3.595 €/asukas.
- Korkein asukaskohtainen lainakanta, 13.932 €/asukas, on Lestijärvellä. On myös kuntia, joissa lainakanta on 0 euroa.
- Pyhäjärven kaupungin asukaskohtainen velkamäärä on huomattavasti koko maan kuntien keskiarvoa korkeampi, mikä osoittaa kaupungin velkaantuneisuuden olevan merkittävä taloudellinen haaste. Korkea lainakanta korostaa vuosikatteen vahvistamisen, investointien huolellisen priorisoinnin sekä velkaantumisen hallinnan merkitystä kaupungin talouden kestävyys turvaamisessa.

Lainanhoitokate on 0,2, kun sen olisi hyvä olla 1 – 2 (lainanhoitokyky on heikko, kun tunnusluku jää alle 1)

- Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita.
- Lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja jossa saatu summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla.
- Tunnusluku osoittaa, että talouden liikkumavara on rajallinen ja talouden tasapainottamistojen jatkaminen on välttämätöntä. Eriyistä huomiota tulee kiinnittää vuosikatteen vahvistamiseen, investointitason hallintaan sekä velkaantumisen vähentämiseen, jotta kaupungin taloudellinen kantokyky paranee pitkällä aikavälillä.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että kaupunginvaltuusto ottaisi käytännöksi joka vuosi järjestää kaupungin talousasioihin keskittyvän iltakoulun.

- Seuraava valtuustoinfo, joka liittyy arviointimenettelyyn, pidetään 28.10.2026.

3.2.1 Kaupunkikonsernin ja tytäryhtiöiden luottamustehtävät

Tarkastuslautakunta kysyy, millä keinoin tytäryhtiöiden hallitusten juuri sen toimialan osaamista voidaan lisätä? Kuinka hallitusten jäsenten osaamista ja kyvykkyyttä hallitustehtäviin on arvioitu ja millä perustein valinnat on tehty?

- *Hallitusjäsenten osaamista toimialakohtaisesti voidaan lisätä toimialakohtaisella koulutuksella ja yhtiön järjestämällä toimialakohtaisella perehdytyksellä. Kaupunkikonsernin konserniohjeen mukaan tytäryhteisöjen hallituksen jäsenillä tulee olla hyvä toimialan tuntemus ja/tai hyvä yleinen liiketoiminnan ja talouden osaaminen. Edelleen konserniohjeen mukaan kollektiivina tytäryhteisön hallituksella tulee olla riittävä toimialan tuntemus ja liiketoimintaosaaminen sekä kyky tukea ja ohjata toimitusjohtajaa yhteisölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.*
- *Hallituksen jäsenten osaamista valintoja tehdessä on arvioitu edellä mainitulla mittapuulla kaupunginhallituksen taholla, joka on antanut esitykset yhtiökokousedustajille. Konserniyhtiöiden hallituksiin on pyritty myös löytämään ns. riippumattomia jäseniä, joilla on motivaatiota toimia Pyhäjärven kaupungin konserniyhtiöiden hallituksessa jäsenenä.*

Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka tytäryhtiöiden hallitusten jäsenten koulutus on toteutunut? Mihin toimiin konsernijohto ryhtyy, että tytäryhtiöiden hallitustyöskentelyä kehitetään tavoitteena menestyvien yritysten tarvitsema hallitusosaaminen?

- *Konsernijohtoon tiedossa on, että hallituskohtaisia eroja koulutusten käymisessä on. Edistystä on kuitenkin tapahtunut edellisiin valtuustokausiin nähden siinä, että ns. koulutusvastaisuutta ei ole ilmennyt tällä valtuustokaudella.*
- *Hallitusjäsenten valintojen kohdalla on tuotava esille myös se, että hallituksiin toivottaisiin jatkossa sekä kokeneita että nuorempia jäseniä, jotta sekä koulutuksiin käytettävät panostukset voisivat tuoda mahdollisimman suuren hyödyn ja jotta hallitusosaamisen jatkuvuus turvattaisiin entistä paremmin.*
- *Eräänä konkreettisenä toimenpiteenä konsernijohto esittää, että konserniyhtiöiden hallitusten jäsenistä puheenjohtajat suorittaisivat esim. HHJ-koulutuksen ja heidän jälkeensä vuosittain yksi jäsen kustakin. Tämä olisi resurssien kannalta realistinen toimenpide.*

3.2.2 Uusien luottamushenkilöiden perehdytys ja yhteistyön toimivuuden varmistaminen

Tarkastuslautakunta pyytää selvittämään poliittisten ryhmien välisen yhteistyön tilannetta ja toimenpiteitä sen kehittämiseksi.

- *Konsernijohtoon käsitys on se, että poliittisten ryhmien välillä yhteistyö on osittain parantunut viime valtuustokauteen nähden ja osittain heikentynyt. Toimielinorganisaation tasolla tarkastellen, kaupunginhallituksessa ja kaupungin lautakunnissa yhteistyö ja päätöksentekokyky on huomattavasti parantunut viime valtuustokaudesta. Valtuustoryhmien välinen yhteistyö on taas osittain heikentynyt.*
- *Tarkemman ja kohdistetumman selvityksen ja parannusehdotuksien tekemisen osalta tulee käydä enemmän keskusteluita ja sekä valtuustoryhmien että tarkastuslautakunnan ja konsernijohtoon välillä.*

3.2.3 Kunnan sisäisen yhteistyön kehittäminen ja kuntalaisten toimijuuden vahvistaminen

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimiin ryhdytään, jotta voidaan lisätä vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa ja saavutetaan tasapuolisesti eri väestöryhmiä?

- *Valmisteltavana olevassa kaupunkistrategiassa korostetaan asukkaiden kuulemista, osallistuvan budjetoinnin hyödyntämistä sekä saavutettavaa ja monikanavaista viestintää. Eri väestöryhmien tavoittaminen on kirjattu myös strategiseksi tavoitteeksi.*

Strategian toimeenpanossa esitetään seuraavia toimia:

- *Kuntalaisvuorovaikutuksen yhteinen suunnittelu. Toimialojen kuulemiset, kyselyt ja keskustelutilaisuudet sovitetaan yhteen johtoryhmän koordinoimana. Samalla määritellään vastuut ja tunnistetaan väestöryhmät, joiden näkemyksiä valmistelussa erityisesti tarvitaan.*
- *Useita osallistumisen ja tiedonsaannin tapoja. Digitaalisten kanavien rinnalla käytetään painettua viestintää, kasvokkaisia kohtaamisia ja mahdollisuutta antaa palautetta myös suullisesti tai paperilla. Tilaisuuksien sijainnissa, ajankohdissa ja esteettömyydessä huomioidaan eri osallistujien tarpeet. Viestinnän tulee olla ymmärrettävää, ja kielitarpeet huomioidaan kohderyhmän mukaan.*
- *Väestöryhmien tavoittaminen yhteistyökumppanien kautta. Nuorisovaltuustoa, vanhus- ja vammaisneuvostoa, kouluja, kyläyhdistyksiä ja järjestöjä hyödynnetään vuoropuhelussa jo asioiden valmisteluvaiheessa. Osallistumista viedään myös paikkoihin, joissa kuntalaiset arjessaan toimivat.*
- *Kuntalaisten oman toiminnan mahdollistaminen. Osallistuvaa budjetointia sekä asukkaiden, yhdistysten ja kaupungin yhteistä kehittämistä vahvistetaan. Hyvinvointitaloa ja muita yhteisiä tiloja hyödynnetään kohtaamisten, tapahtumien ja kuntalaisten omaehtoisen toiminnan paikoina.*
- *Palautteen vaikutuksen osoittaminen. Kuulemisten jälkeen kerrotaan, mitä palautetta saatiin, miten se vaikutti valmisteluun ja millä perusteilla ratkaisu tehtiin. Tämä tekee osallistumisen merkityksen näkyväksi.*

Tarkastuslautakunta kysyy, miten voimme edistää myönteisiä mielikuvia Pyhäjärvestä sekä kaupungin sisällä että ulos päin?

- *Hyvinvointisuunnitelmassa 2025 - 2029 on yhtenä kaikkea toimintaa leikkaavana painopisteenä positiivinen viestintä. Sen pohjalta on valmisteltu positiivisen viestinnän vuosikello, joka koskettaa kaikkia toimialoja. Ajatuksena on tuoda esiin arjen laadukasta toimintaa eri aloilta ympäri vuoden kepeällä menettelyllä.*
- *Konsernijohto näkee, että jokainen Pyhäjärven kaupungin luottamushenkilö, viranhaltija ja työntekijä on toiminnallaan kaupungin lähettiläs, joiden kautta mielikuva paikkakunnastakin muodostuu.*

3.2.4 Työikäisten kuntalaisten hyvinvointiin ja tarpeisiin kiinnitettävä huomiota

Tarkastuslautakunta kysyy, mitkä ovat työikäisten hyvinvointimittarit Pyhjärvellä ja mihin heidän hyvinvointinsa tukemiseksi tulisi panostaa?

- Työikäisten hyvinvointia seurataan Pyhjärvellä osana kaupungin laajempaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta. Keskeisen tietopohjan muodostaa valtuuston hyväksymä laaja hyvinvointikertomus 2021–2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2025–2029. Työikäisten hyvinvointia seurataan sekä tilastollisilla työkykyä, terveyttä, työllisyyttä ja toimeentuloa kuvaavilla mittareilla että asukkaiden kokemustietoon perustuvalla Minun arkeni ja elämäni (MAE) -kyselyllä.
- Hyvinvointikertomuksen työikäisiä koskevassa osiossa hyvinvoinnin tilaa kuvataan muun muassa mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden määrällä, työkyvyttömyyseläkettä saavien 25–64-vuotiaiden osuudella sekä perusterveydenhuollon lääkärikäynneillä. Vuonna 2024 mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita oli Pyhjärvellä 27,3 henkilöä tuhatta vastaavan ikäistä kohden. Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25–64-vuotiaiden osuus oli puolestaan 13,5 prosenttia. Lisäksi kuvataan toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25–64-vuotiaiden määrää (1,5 % vastaavan ikäisestä väestöstä). Viimeksi mainittu sekä työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus ovat valtakunnallisia HYTE-kertoimeen vaikuttavia indikaattoreita. Nämä mittarit nostavat erityisesti työ- ja toimintakyvyn merkityksen keskeiseksi työikäisten hyvinvoinnin seurannan kohteeksi.
- Tilastollisten indikaattorien rinnalla merkittävää tietoa saadaan MAE-kyselystä. Vuonna 2024 toteutettuun kyselyyn vastasi Pyhjärveltä 252 täysi-ikäistä henkilöä, ja vastaajista suurin ryhmä oli työikäisiä. Kyselyssä hyvinvointia tarkasteltiin vastaajien omana kokemuksena muun muassa ihmissuhteiden, luonnon, toimivan arjen, asumisen, terveyden, talouden, työelämän ja palvelujen näkökulmasta.
- MAE-kyselyn perusteella Pyhjärven vahvuuksia ovat erityisesti turvallisuus läheisissä ihmissuhteissa, luonto, perhe, toimiva arki ja asuminen. Peräti 93,5 prosenttia vastaajista arvioi turvallisuuden läheisissä ihmissuhteissa erittäin hyväksi tai hyväksi, luonnon vastaava luku oli 92,5 prosenttia ja toimivan arjen 89 prosenttia. Samalla kysely osoittaa, että hyvinvointi ei jakaudu kaikilta osin tasaisesti. Heikoimmiksi arvioiduissa osa-alueissa korostuivat muun muassa rakennettu ympäristö, kulttuurihyvinvointi, työelämä ja työelämävalmiudet, rahan riittävyys sekä avun ja palvelujen saanti.
- Noin 84 % MAE-kyselyyn vastanneista koki oman päivittäisen elämänsä kokonaisuutena hyväksi tai erittäin hyväksi. Vastaavasti vain 5,6 % ilmoitti kaipaavansa elämäänsä merkittävää, isoa muutosta. Tulokset ovat parantuneet vuoden 2021 kyselystä.
- Muutosta kaivattiin erityisesti rahan riittävyyteen, kehon terveyteen, rakennettuun ympäristöön, palvelujen saatavuuteen sekä työelämään ja työelämävalmiuksiin. Myös työssä jaksaminen, liikunta, uni ja ravitsemus nousivat esille hyvinvoinnin kehittämiseen liittyvinä

asioina. Nämä kokemustiedot täydentävät olennaisesti tilastollista kuvaa työikäisten hyvinvoinnista.

- Hyvinvointikertomuksen perusteella työikäisten hyvinvoinnin edistämisessä keskeisiä kokonaisuuksia ovat siten työ- ja toimintakyvyn tukeminen, työllisyys ja taloudellinen hyvinvointi, terveelliset elintavat, liikunta, palvelujen saavutettavuus sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistavat toimintatavat. Kaupungin liikuntapalvelut järjestävät työikäisille säännöllistä ryhmäliikuntaa, ja vuonna 2024 käynnistetty liikunta- ja elintapaohjaus tukee muun muassa liikunnan, ravitsemuksen sekä unen ja palautumisen hallintaa.
- Hyvinvointisuunnitelmassa 2025–2029 nämä havainnot on viety tavoitteiksi ja toimenpiteiksi. Erityisesti taloudellinen hyvinvointi on määritelty kaikkia ikäryhmiä koskevaksi painopisteeksi. Sen toimenpiteisiin kuuluvat muun muassa kohtuuhintaisten palvelujen ja asumisen edistäminen, ohjaus ja neuvonta sekä työllisyyden ja elinkeinojen edistäminen. Arviointimittareina ovat muun muassa MAE-kysely, asiakaskyselyt, työllisyysaste sekä työpaikkojen ja yritysten määrä.
- Hyvinvointisuunnitelmassa on huomioitu myös kulttuurin ja luonnon merkitys mielenhyvinvoinnissa. Tämän tavoitteen toteutumista seurataan työikäisten osalta mm. kyselyjen kautta. Hyvinvointia tukee myös yhdyspintatyön kohdassa mainittu Reittiksen tunnetuksi tekeminen ja palvelun sisällön hyödyntäminen hyvinvointityössä. Reittis sisältää tietoa eri toimijoiden palveluista, hyvinvointitietoa sekä omahoito-ohjelmia. Suunnitelmassa on läpileikkaavana teemana osallisuus ja yhteistyö. Eri toimijoiden järjestämät palvelut, toiminta ja tapahtumat tukevat myös työikäisten kuntalaisten hyvinvointia ja jaksamista.

3.3.4 Kuntakonsernin tytäryhtiöt

Kiinteistö Oy Rillankivi: Tarkastuslautakunta pyytää valtuuston iltakoulua Kiinteistö Oy Rillankiven nykytilanteen läpikäymiseksi mahdollisimman pian.

- Iltakoulu pyritään järjestämään lähikuukausina. Rillankiven rahoituspaketista hallinto-oikeuteen tehty valitus on vaikuttanut paljon yhtiön toimintaan ja sen suunnitteluun. Tämän epävarmuuden vuoksi iltakoulussa ei ole voitu/ei voida antaa alkuperäisen suunnitelman toteutumisesta riittävää toteutumisen tilannekuvaa.

Kiinteistö Oy Rillankivi: Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimiin Kiinteistö Oy Rillankivi on ryhtynyt nostaakseen Virkkulakylä talon käyttöastetta?

- Kiinteistö Oy Rillankivi on ryhtynyt Virkkulakylä-talon käyttöasteen parantamiseksi useisiin toimenpiteisiin. Keväällä 2026 Kiinteistö Oy Rillankivi järjesti yhteistyössä Pyhäjärven kaupungin kanssa Virkkulakylän avoimet ovet -tapahtuman, jonka tavoitteena oli lisätä kiinteistön tunnettuutta ja kiinnostavuutta potentiaalisten vuokralaisten sekä kuntalaisten

keskuudessa. Tapahtuman yhteydessä laadittiin esite, josta potentiaaliset asukkaat, kotihoito ja omaiset saavat tietoa Virkkulakylässä asumisesta.

- Lisäksi Kiinteistö Oy Rillankivi on panostanut kuluvan vuoden aikana asuntojen näkyvyyteen ja markkinointiin verkossa tehostamalla nettimainontaa. Toimenpiteiden tavoitteena on ollut lisätä asuntojen käyttöastetta ja löytää uusia vuokralaisia kiinteistölle.*
- Uusien verkkosivujen myötä Rillankiven vuokrahakupalvelua vahvistetaan yhdessä some- ja ulkomainonnan kanssa. Tämä lisää merkittävästi asumiskohteiden näkyvyyttä koko Suomen alueella.*

PyhäNet Oy: Tarkastuslautakunta pyytää järjestämään valtuuston iltakoulun, jossa käsitellään PyhäNet Oy:n kehitystä ja tulevaisuuden näkymiä, 30.11.2026 mennessä.

- Iltakoulu pyritään järjestämään 30.11.2026 mennessä.*

Pyhäjärven Palvelukiinteistöt Oy: Tarkastuslautakunta kysyy, milloin ja millä tavalla valtuusto saa tietoa yhtiön tilanteesta säännöllisesti. Kyse on kuitenkin merkittävästä muutoksesta.

- Pyhäjärven Palvelukiinteistöt Oy on perustettu kaupunginvaltuuston päätöksellä 27.5.2025 § 39 kuntalain yhtiöittämisvelvollisuuden toteuttamiseksi. Valtuusto päätti 26.11.2025 § 106, että yhtiöitettävät kiinteistöt ja osakkeet siirtyvät yhtiön omistukseen viimeistään 1.1.2027 alkaen.*
- Vuokrasopimusneuvottelujen ollessa edelleen kesken Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohteen kanssa taloustoimikunta on 18.8.2026 käsitellyt asiaa ja esittää kaupunginhallitukselle, että omaisuuden siirtämistä yhtiölle lykätään siihen saakka, kunnes käytettävissä on tarkempaa tietoa vuokrasopimusten ehdoista ja niiden taloudellisista vaikutuksista. Tämän johdosta siirron toteutumisajankohdan arvio tällä hetkellä on viimeistään 1.1.2028.*

Tytäryhtiöt: Tarkastuslautakunta kysyy, milloin kuntakonsernin tytäryhtiöissä suoritetaan ulkopuolinen arviointi?

- Ulkopuolinen arviointi tulee suorittaa kuluvan valtuustokauden loppuun mennessä. Arviointi suoritetaan viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä, jolloin sen tuloksista ehditään raportoimaan kuluvan valtuustokauden aikana.*

Tarkastuslautakunnan nostot**Taseeseen ei ole kertynyt kumulatiivista alijäämää.**

- *Pyhjärven kaupungin taseessa 31.12.2025 edellisten tilikausien alijäämä on -1.421.393 € ja tilikauden alijäämä v. 2025 on -2.025.583 €. Kertynyt alijäämä on yhteensä -3.446.976 €.*
- *Pyhjärven kaupungin tase sisältää poistoeron 4.176.834 €.*
- *Pyhjärven kaupungin tase ei sisällä kumulatiivista alijäämää, koska kunnan katettavaa alijäämää määriteltäessä taseeseen merkityt poistoerot huomioidaan alijäämää pienentävinä erinä, koska ne ovat luonteeltaan tuloksenkäsittelyeriä.*

Uusiutuvan energian hankkeita on eri työprosessin vaiheessa paljon.

- *Pyhjärven kaupungilla on valmistelussa eri vaiheissa uusiutuvan energian hankkeita, joista on kerrottu mm. arviointikertomuksessa 2025.*

Uusiutuvan energian tuomat verotulot vuonna 2025 olivat noin 500.000 euroa.

- *V. 2025 uusiutuvaan energiaan liittyvät kiinteistöverotulot olivat noin 493.000 euroa.*

Kaavoitustuotot olivat noin 250.000 euroa.

- *V. 2025 Pyhjärven kaupungin rakennusvalvonnan ja rakennustarkastuksen maksutulojen talousarvioon varattu tuloarvio oli 250.000 €. Toteutuma 31.12.2025 oli 380.300 €.*

Hyvinvointitalon rakennushanke käynnistettiin valtuuston päätösten mukaisesti, mutta on pysähdyksissä valitusprosessin takia

- *Hyvinvointitalon rakennushanke käynnistettiin valtuuston päätösten mukaisesti. Hanke on pysähdyksissä valitusprosessin takia.*

Kiinteistö Oy Rillankiven rahoitusjärjestelyt ovat osittain pysähdyksissä valitusprosessin takia.

- *Myös Kiinteistö Oy Rillankiven rahoitusjärjestelyt ovat osittain pysähdyksissä valitusprosessin takia.*

Molempiin hidasteisiin liittyy suuret taloudelliset menetykset

- *Hyvinvointitalon rakennushankkeeseen ja Kiinteistö Oy Rillankiven rahoitusjärjestelyihin sisältyy suuria taloudellisia menetyksiä.*

Tytäryhtiöiden toiminnan ja tuloksen tilanteiden läpinäkyvyys lakien mukaisella tavalla on tärkeää, koska valtuuston on asetettava tavoitteet.

- *Tytäryhtiöiden toiminnan ja tuloksen läpinäkyvyys on kuntalain ja hyvän hallintotavan mukaisesti välttämätöntä, jotta kaupunginvaltuusto voi toteuttaa lakisääteistä ohjaus- ja valvontavastuutansa. Kunnan tytäryhtiöt toteuttavat usein merkittävää osaa kuntakonsernin palveluista ja sitovat huomattavia määriä julkista varallisuutta.*

3.6 Työllisyysasioiden siirtyminen kunnan vastuulle

Tarkastuslautakunta kysyy, onko mahdollista järjestää valtuutetuille esittely työllisyysasioista ja työpajoista?

- *Valtuutetuille voidaan järjestää erillinen esittelytilaisuus työllisyyspalveluista, työllisyyden nykytilanteesta, TE-uudistuksen vaikutuksista sekä kaupungin työpajatoiminnasta. Tilaisuudessa voidaan käsitellä myös työpajojen tavoitteita, toimintaa, asiakasmääriä, vaikuttavuutta sekä niiden merkitystä osana kaupungin elinvoima- ja työllisyyspalveluita.*
- *Esittely voidaan järjestää valtuuston iltakouluna tai muuna tarkoituksenmukaisena ajankohtana valtuutettujen aikataulut huomioiden. Tavoitteena on lisätä valtuutettujen tietämystä työllisyyspalveluista ja niiden merkityksestä kuntalaisten hyvinvoinnin, työvoiman saatavuuden sekä kaupungin elinvoiman näkökulmasta.*

Tarkastuslautakunta kysyy, voisiko Pyhjärven kaupunki liittyä niiden kuntien joukkoon, jotka myöntävät kesätyösetelin jokaiselle hakuedellytykset täyttävälle nuorelle?

- *Pyhjärven kaupunki tukee nuorten kesätyöllistymistä 350 euron suuruisella kesätyösetelillä, joka myönnetään työnantajalle. Kesätyösetelin voivat saada pyhjärviset nuoret, jotka täyttävät kuluvana vuonna 15 vuotta ja ovat alle 19-vuotiaita kesätyön päättyessä.*
- *Nykyisin kesätyösetelit myönnetään hakujärjestyksessä käytettävissä olevan määrärahan puitteissa. Kaikille hakuedellytykset täyttävälle nuorille myönnettävä kesätyöseteli olisi periaatteessa mahdollinen, mutta se edellyttäisi määrärahan merkittävää kasvattamista. Pyhjärvellä on 189 kappaletta 15 - 18-vuotiaita nuoria, jolloin kaikkien ikäryhmän nuorten kesätyöseteleihin tulisi varata noin 66.150 euroa.*
- *Kaupungin tavoitteena on ollut käytettävissä olevilla resursseilla mahdollistaa kesätyökokeemus mahdollisimman monelle nuorelle. Kaupunki käy vuosittain keskusteluja paikallisten yritysten kanssa ja kannustaa työnantajia jakamaan kesätyömahdollisuuksia mahdollisimman laajalle joukolle nuoria. Käytännössä osa nuorista työllistyy ilman kaupungin kesätyöseteliä esimerkiksi suurempien työnantajien, kuten kaupan, hoiva-alan tai matkailualan yritysten palvelukseen. Samoin osa nuorista työskentelee kesän aikana useammassa eri työtehtävässä.*
- *Kesätyösetelijärjestelmän kehittämistä ja määrärahojen riittävyttä arvioidaan vuosittain talousarvion valmistelun yhteydessä. Tavoitteena on jatkossakin edistää mahdollisimman monen nuoren ensimmäisiä työelämäkokemuksia sekä tukea paikallisten yritysten mahdollisuuksia palkata nuoria kesätyöhön.*

4 Keskeisimmät havainnot ja kehittämissuositukset

Kaupunginhallituksen kaupunginvaltuustolle antaman tilinpäätös ja toimintakertomuksen uudistaminen tarkastuslautakunnan havainnot huomioiden. Lautakunta suosittelee, että kaupungin johtoryhmä resurssiviisaasti paneutuu asiaan ja työn jäljen näemme viimeistään seuraavassa toimintakertomuksessa.

- *Tarkastuslautakunnan esittämät havainnot otetaan huomioon kaupungin tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen uudistamistyössä. Tavoitteena on kehittää raportointia siten, että se tukee nykyistä paremmin valtuuston ohjaus- ja arviointitehtävää, antaa selkeän kokonaiskuvan kaupungin ja kuntakonsernin toiminnasta sekä vahvistaa päätöksenteon tietopohjaa.*
- *Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen uudistaminen vaatii myös resurssien kohdentamista raportoinnin rakenteeseen, sisältöihin ja valmisteluprosessiin. Työtä toteutetaan osana normaalia tilinpäätösprosessia käytettävissä olevat henkilöstöresurssit huomioon ottaen.*

Talousarviota laadittaessa asetetaan selkeät tavoitteet ja mittarit: on kehitettävä edelleen siten, että tavoitteet ovat toimialan kannalta mielekkäät. Koskee myös tytäryhtiöitä.

- *Tavoitteena on kehittää tavoitteiden ja mittareiden asettamista siten, että ne kuvaavat nykyistä paremmin toimialojen ja tytäryhteisöjen keskeisiä tehtäviä, vaikuttavuutta sekä toiminnan tuloksellisuutta.*
- *Tavoitteiden määrän sijasta kiinnitetään huomiota niiden laatuun ja vaikuttavuuteen. Mittareiden tulee tuottaa tietoa siitä, miten palvelut, talous ja strategiset tavoitteet toteutuvat sekä millaista arvoa toiminnalla tuotetaan kuntalaisille.*

Kaupunginhallitukselta odotetaan selkeä kirjattu arvio ja kannanotto tilikauden tuloksesta ja kaupungin talouden tulevaisuusnäkymistä. Numerot eivät yksin riitä.

- *Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tulee sisältää taloudellisten tunnuslukujen lisäksi kaupunginhallituksen selkeä ja perusteltu arvio siitä, mitä tilikauden tulos merkitsee kaupungin talouden kannalta sekä millaisina kaupungin talouden tulevaisuuden näkymät nähdään.*

Pyhjärven kaupungin velkakehityksen historia kootaan, mihin velkaa on otettu. Esitellään valtuustolle, kunhan yhteenveto on valmis.

- *Pyhjärven kaupungin lainakanta 1.1.2014 oli 1.667.629 €, 291 €/asukas*
- *Pyhjärven kaupungin lainakanta 31.12.2025 oli 40.801.989 €, 8.962 €/asukas*
- *Pyhjärven kaupungin lainakanta kasvoi tarkastelujaksolla 39,1 Meuroa, josta 37,7 Meuroa on käytetty investointien rahoittamiseen. Loppuosa, 1,4 M€, voidaan todeta käytetyksi käyttötalouden rahoittamiseen. Tarkastelujakson suurin negatiivinen vuosikate oli vuonna*

2016 (-2.785.469 €). Kokonaisuudessaan tarkastelujakson aikana vuosikatteiden yhteenlaskettu määrä oli noin 1 M€ positiivinen.

- Pyhjärven kaupungin lainakannan kasvu vuosina 2014–2025 johtuu lähes kokonaan kaupungin toteuttamista 37,7 miljoonan euron investoinneista, joilla on rakennettu ja uudistettu kaupungin palveluverkkoa, kouluja, terveydenhuoltoa sekä infrastruktuuria.

Talousasioiden iltakoulu tai talousseminaari järjestetään vähintään kerran vuodessa siten, että poliittiset ryhmät yhdessä sopivat, että osallistumisaste on sama kuin valtuuston kokouksiin. Tavoitteena on, että valmisteluorganisaatiossa kokonaisuutena, tietoisuus lisääntyy uusien hankkeiden vaikutuksesta kunnan taseeseen ja kokonaistalouteen. (ml virkamiehet)

- Seuraava valtuustoinfo, joka liittyy arviointimenettelyyn, pidetään 28.10.2026.
- Kaupungin taloudellisen päätöksenteon tueksi on mahdollista järjestää talousasioiden iltakoulu tai talousseminaari. Tilaisuuden tavoitteena olisi vahvistaa luottamushenkilöiden, johtavien viranhaltijoiden ja valmisteluorganisaation yhteistä ymmärrystä kaupungin taloudesta, investointien vaikutuksista sekä päätöksenteon pitkän aikavälin talousvaikutuksista.

Hallintosääntö velvoittaa järjestämään tytäryhtiöiden ulkopuolisen arvioinnin kerran valtuustokaudessa. Tarkastuslautakunta pyytää arvioinnin aikataulusuunnitelman.

- Ulkopuolinen arviointi tulee suorittaa kuluvalle valtuustokauden loppuun mennessä. Arviointi suoritetaan viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä, jolloin sen tuloksista ehditään raportoida kuluvalle valtuustokauden aikana.
- Viime vuosina yksittäisiin tytäryhtiöihin ja tytäryhtiöiden toimitusjohtajille on tehty kehitysprojekteja, joissa on käytetty ulkopuolisia asiantuntijoita. Näiden projektien tuloksia ja huomioita on myös osittain käytetty ulkopuolisina arvioina yhtiöiden toiminnasta.

Tytäryhtiöiden hallitusten jäsenten tarvittavan osaamisen arviointi - tarkastuslautakunta pyytää selvitystä siitä, miten se on tehty nykyisellä valtuustokaudella ja ehdotukset, kuinka arviointiprosessia pitää kehittää.

- Pyhjärven kaupungin Kaupunkikonsernin konserniohjeen mukaan tytäryhteisöjen hallituksen jäsenillä tulee olla hyvä toimialan tuntemus ja/tai hyvä yleinen liiketoiminnan ja talouden osaaminen. Edelleen konserniohjeen mukaan kollektiivina tytäryhteisön hallituksella tulee olla riittävä toimialan tuntemus ja liiketoimintaosaaminen sekä kyky tukea ja ohjata toimitusjohtajaa yhteisölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Hallituksen jäsenten osaamista valintoja tehdessä on arvioitu edellä mainitulla mittapuulla kaupunginhallituksen taholla, joka on antanut esitykset yhtiökokousedustajille. Konserniyhtiöiden hallitukseen on pyritty myös löytämään ns. riippumattomia jäseniä, joilla on motivaatiota toimia Pyhjärven kaupungin konserniyhtiöiden hallituksessa jäsenenä.

- Vuonna 2025 tytäryhtiöiden hallitukset suorittivat hallitustyön arvioinnin itsearviointina. Arviointilomake valmisteltiin konsernin ja tytäryhtiöiden toimitusjohtajien yhteistyönä. Arvioinnissa käsiteltiin mm. yhtiön strategista suuntaa, taloudellista ja toiminnallista suorituskkyä, hallituksen kokoonpanoa ja osaamista, päätöksenteon tehokkuutta, riskienhallintaa, sidosryhmiä ja johtamista.
- Arviointia tulee tehdä jatkossakin 1 – 2 kertaa valtuustokaudessa suoritettavalla itsearviointilla, niiden pohjalta käytävällä konsernin ja ko. yhtiön hallituksen välisellä kehittäväällä keskustelulla sekä kerran valtuustokaudessa tehtävällä ulkopuolisella arvioinnilla. Arviointien ja keskustelujen yhteydessä esille tuleville kehitystoimenpiteille pitää löytyä poliittinen tuki ja ne pitää laittaa täytäntöön.

Muiden kuin kuntapoliitikkojen valinta asiantuntijajäseniksi tytäryhtiöiden hallituksiin. Lautakunta pyytää esittelemään suunnitelman, kuinka tämä projekti aloitetaan ja millä tavoitteilla. Seuranta ja arviointi vuoden 2026 ja 2027 arviointikertomuksen yhteydessä, miten rekrytointiprojekti on edennyt.

- Kaupunginhallitus päättää hallitusjäsen ehdokkaiden nimeämisestä tytäryhteisöjen hallituksiin. Tytäryhteisöjen hallituksiin on mahdollista nimetä kaupunkikonsernin ulkopuolisia henkilöitä, mikäli se on kaupunkikonsernin kokonaisedun näkökulmasta ja kyseessä olevan tytäryhteisön hallitustyön kehittämisen näkökulmasta perusteltua. Tytäryhteisöjen hallituksen jäsenillä tulee olla hyvä toimialan tuntemus ja/tai hyvä yleinen liiketoiminnan ja talouden osaaminen. Kollektiivina tytäryhteisön hallituksella tulee olla riittävä toimialan tuntemus ja liiketoimintaosaaminen sekä kyky tukea ja ohjata toimitusjohtajaa yhteisölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Tähän mennessä on tunnistettu ne konserniyhtiöt, joiden hallitustyöskentelyyn riippumattomat asiantuntijajäsenet toisivat nopeimmin hyötyä. Ko. yhtiöiden hallituksiin on etsitty riippumattomia asiantuntijajäseniä ja myös on selvitetty ostopalveluita ko. jäsenten etsimiseksi. Samoin tähän mennessä on analysoitu toimintaympäristöä, jossa Pyhäjärven konserniyhtiöt toimivat ja tunnistettu tekijöitä, jotka nostavat vaikeuskerrointa ko. jäsenten löytämiseksi. Tällä hetkellä mietitään keinoja, joilla ko. Jäseniä saataisiin sitoutettua hallitustyöskentelyyn edellä mainituista vaikeuskerrointa kasvattavista tekijöistä huolimatta. Työ on vaativaa ja vaatii aikaresurssia nykyisiä käytettävissä olevia resursseja enemmän.

Luottamushenkilöiden koulutukset. Yksittäisen jäsenen osallistuminen johonkin koulutukseen on hyvä asia, se ei kuitenkaan riitä. Tarvitaan toimielinten yhteisiä koulutuksia sekä substanssiasioista että toimielimenä toimimisesta. Kuinka tämä suositus viedään käytäntöön?

- Yksittäisten luottamushenkilöiden osallistuminen koulutuksiin tukee henkilökohtaista osaamisen kehittämistä, mutta ei yksin riitä varmistamaan toimielinten yhteistä ymmärrystä tehtävistä, toimintatavoista ja strategisista tavoitteista.

- *Valtuustokauden alussa järjestetään luottamushenkilöille yhteistä koulutusta, johon veloitetaan osallistumaan.*
- *Yksittäisten luottamushenkilöiden osallistuminen koulutuksiin tukee henkilökohtaista osaamisen kehittämistä, mutta ei yksin riitä varmistamaan toimielinten yhteistä ymmärrystä tehtävistä, toimintatavoista ja strategisista tavoitteista.*
- *Valtuustokauden alussa järjestetään luottamushenkilöille yhteistä koulutusta, johon veloitetaan osallistumaan. Koulutuksen sisältöön sisällytetään kuntakonsernin johtaminen, toimielinten tehtävät ja vastuut, hyvä hallinto, päätöksentekoprosessit sekä luottamushenkilöiden roolit ja vastuut.*
- *Lisäksi toimielimille järjestetään valtuustokauden aikana yhteisiä koulutus- ja keskustelutilaisuuksia, joissa käsitellään sekä toimialakohtaisia substanssiasioita että toimielimen toimintaan liittyviä käytäntöjä. Koulutukset voidaan toteuttaa esimerkiksi seminaarien, iltakoulujen ja työpajojen muodossa.*

Poliittisten ryhmien välinen yhteistyö. Tavoitteena on, ettei riitä se, että muutama henkilö neuvottelee keskenään. Tarvitaan myös ryhmien yhteisiä tapaamisia, jotka on järjestetty siten, että käydään keskusteluja ja aidosti käsitellään erilaisia näkemyksiä tavoitteena kasvaa yhteistyöhön vastakkainasettelujen sijaan. Prosessin käynnistämisen vastuutoimija on hallintosäännön mukaisesti kaupunginhallituksen puheenjohtaja. Raportointi, mitä tehdään ja mitä ratkaistavia kysymyksiä nousee esiin.

- *Tarkempien parannusehdotuksien tekemisen osalta tulee käydä enemmän keskusteluita ja sekä valtuustoryhmien että tarkastuslautakunnan ja konsernijohdon välillä.*

Pyhäjärven kaupungin päättäjien ja toimihenkilöiden vuorovaikutus kuntalaisten kanssa. Tarkastuslautakunta suosittelee lähestymään haastetta kahdella rintamalla

1) kaupungin toimialat, joiden toimintaa virkamiehet johtavat, mitä uusia tapoja kuntalaisyhteistyöhön siten rakentuu

2) poliittisten ryhmien yhteistoiminnassa kehittämät tavat avata vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa.

Tarkastuslautakunta odottaa selvitystä sekä johtoryhmältä, että kaupunginhallituksen puheenjohtajalta, kuinka projektit lähtevät liikkeelle ja mitä konkreettisia toimintatapoja avataan. On hyvä kirjata myös ne yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen käytänteet, jotka ovat jo käytössä.

- *Valmisteltavana olevassa kaupunkistrategiassa korostetaan asukkaiden kuulemista, osallistuvan budjetoinnin hyödyntämistä sekä saavutettavaa ja monikanavaista viestintää. Eri väestöryhmien tavoittaminen on kirjattu myös strategiseksi tavoitteeksi.*

Strategian toimeenpanossa esitetään seuraavia toimia:

- *Kuntalaisvuorovaikutuksen yhteinen suunnittelu. Toimialojen kuulemiset, kyselyt ja keskustelutilaisuudet sovitetaan yhteen johtoryhmän koordinoimana. Samalla määritellään vastuut ja tunnistetaan väestöryhmät, joiden näkemyksiä valmistelussa erityisesti tarvitaan.*
- *Useita osallistumisen ja tiedonsaannin tapoja. Digitaalisten kanavien rinnalla käytetään painettua viestintää, kasvokkaisia kohtaamisia ja mahdollisuutta antaa palautetta myös suullisesti tai paperilla. Tilaisuuksien sijainnissa, ajankohdissa ja esteettömyydessä huomioidaan eri osallistujien tarpeet. Viestinnän tulee olla ymmärrettävää, ja kielitarpeet huomioidaan kohderyhmän mukaan.*
- *Väestöryhmien tavoittaminen yhteistyökumppanien kautta. Nuorisovaltuustoa, vanhus- ja vammaisneuvostoa, kouluja, kyläyhdistyksiä ja järjestöjä hyödynnetään vuoropuhelussa jo asioiden valmisteluvaiheessa. Osallistumista viedään myös paikkoihin, joissa kuntalaiset arjessaan toimivat.*
- *Kuntalaisten oman toiminnan mahdollistaminen. Osallistuvaa budjetointia sekä asukkaiden, yhdistysten ja kaupungin yhteistä kehittämistä vahvistetaan. Hyvinvointitaloa ja muita yhteisiä tiloja hyödynnetään kohtaamisten, tapahtumien ja kuntalaisten omaehtoisen toiminnan paikkoina.*
- *Palautteen vaikutuksen osoittaminen. Kuulemisten jälkeen kerrotaan, mitä palautetta saatiin, miten se vaikutti valmisteluun ja millä perusteilla ratkaisu tehtiin. Tämä tekee osallistumisen merkityksen näkyväksi.*

22 – 44 -vuotiaan kunnan väestön demografiset tiedot ja hyvinvoinnin mittarit. Joulukuun valtuustossa toivotaan esittelyä siitä, mitä siihen mennessä on selvitetty.

- *Tarkastuslautakunnan havainto on merkitty tiedoksi. Asiaa valmistellaan edelleen.*

Etsitään keinoja rakentaa toimivaa verkostoa Pyhjärveltä lähtöisin oleviin ihmisiin, joilla olisi kiinnostus toimia jotenkin Pyhjärven kumppanuusverkostossa. Lautakunta suosittelee, että tämä tavoite ei jää hurskaaksi toiveeksi vaan siihen pureudutaan, kuin arvokkaan perintötalon peruskorjaukseen. Suositellaan vastuuryhmän nimeämistä asiaa edistämään.

- *Pyhjärveltä lähtöisin olevat, muualla asuvat henkilöt muodostavat merkittävän osaamis-, vaikuttamis- ja yhteistyöverkoston, jonka potentiaalia ei ole toistaiseksi hyödynnetty järjestelmällisesti vaikkakin joltakin osin kumppanuusverkostoa on käytetty hyväksi. Verkoston rakentaminen edellyttää pitkäjänteistä ja tavoitteellista työtä, eikä sitä tule jättää yksittäisten toimijoiden tai satunnaisten yhteydenottojen varaan.*

- *Kumppanuusverkoston rakentaminen Pyhjärveltä lähtöisin olevien henkilöiden kesken vaatii strategista lähestymistapaa ja pitkäjänteistä sitoutumista. Tavoitteena on rakentaa dynaaminen ja osallistava verkosto, joka kykenee tukemaan Pyhjärven kehitystä ja sen asukkaiden potentiaalin hyödyntämistä. Vastaavaa työtä on toistaiseksi jo tehty paikallisten yrittäjien keskuudessa ja muualla asuvien ja Pyhjärveltä lähtöisin olevien yrittäjien kanssa. Risteysalueen kehittämistyössä on käytetty ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla on side Pyhjärveen ja/tai tuntemusta paikkakunnasta. Viime vuosina kesäasukkaita on aktivoitu järjestämällä heille alkukesästä infotilaisuus, jolla kerätään heiltä ajatuksia ja ideoita.*
- *Jatkossa on tarkoitus järjestää verkkotapahtumien kautta teemallisia tilaisuuksia, joissa käsitellään erilaisia ja ajankohtaisia sekä kohderyhmää kiinnostavia kehityksaiheita. Kumppanuusverkoston vahvistamiseksi kehitetään yhteistyötä myös paikallisten yritysten, yliopistojen ja alueellisten järjestöjen kanssa, jotka voisivat tukea verkoston toimintaa. Kumppanuusverkoston jäseniltä aiotaan kerätä säännöllisesti palautetta ja näin varmistaa mm. toiminnan tehokkuutta. Jäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen edistämiseksi aiotaan hyödyntää sosiaalista mediaa (esim. Facebook, LinkedIn).*

Mökkiläiset ja kesäpyhäkkäät - jotain on jo tehty myös vuonna 2025. Onko mahdollista kutoa keskustelemaa verkostoa, josta voi nousta näkemyksiä siitä, mikä olisi realistista asettaa tavoitteeksi?

- *Viime vuosina kesäasukkaita on aktivoitu järjestämällä heille alkukesästä infotilaisuus, jolla kerätään heiltä ajatuksia ja ideoita.*
- *Mökkiläiset ja kesäpyhäkkäät muodostavat kaupungille merkittävän voimavaran, jonka osaamista, kokemuksia ja näkemyksiä kannattaa hyödyntää nykyistä systemaattisemmin. Vuonna 2025 on jo toteutettu toimenpiteitä tämän kohderyhmän tavoittamiseksi, mutta työn jatkuvuuden ja vaikuttavuuden vahvistaminen edellyttää pysyvämpää toimintamallia.*

Nuorten kesätyösetelit

- *Pyhjärven kaupunki pitää nuorten kesätyöseteleitä toimivana ja vaikuttavana keinona tukea nuorten työllistymistä sekä työelämävalmiuksien kehittymistä. Toiminnan vaikuttavuutta seurataan ja sen kehittämistä jatketaan yhteistyössä paikallisten työnantajien kanssa siten, että mahdollisimman moni nuori saa ensimmäisen kosketuksen työelämäänsä omalla paikkakunnalla.*